

בהעלותך תשפ"ו: הרב הלוי

התועלת מהבאת הביכורים: ה'תולדות יצחק' ביאר שהתועלת בהבאת ביכורים, שהביכורים שברו את מידת הגאווה ותאוות האכילה: על אף שכבר עברה שנה שלימה שלא טעם פרי חדש, כשרואה תאנה שביכרה, עם כל זה, הוא כובש את יצרו ותאוותו וכורך עליה גמי ומקדישה לשמים, ואומר 'הרי זו ביכורים', ובזה לא יהא גרגרן זולל וסובא, וכך שובר את מידת הגאווה. אפילו מלך ישראל היה מוכרח להראות ענווה והיה נוטל סל ובו פירות על כתיפו מהר הבית עד העזרה והביא אל הכהן ובכך שבר את מידת הגאווה ונעשה עניו ושפל (אושר אהרן, עמ' רפ).

העיקר הכוונה: פעם רדף חתול אחרי העכבר, ראה הפיל את העכבר בורח, לקח חול וכיסה את העכבר, וכך לא ראה אותו החתול. אמר הפיל לעכבר: אתה רואה לא כל מי ששם עליך חול מתכוין נגדך. אח"כ הגיע החתול וראה את קצה הזנב של העכבר, סילק את החול ואכל את העכבר. אמר לו הפיל, אתה רואה לא כל אחד שמוציא ממך את החול הוא מתכוין לטובתך (הרב אלימלך בידרמן, גיבור כארי, עמ' יז).

טבילה ללא כוונה: דין טבילה במקווה לצורך חולין, להלכה אינה צריך כוונה, לפיכך אדם טמא שנפל למקווה, הרי הוא נטהר מטומאתו (שו"ע י"ד קצח, מח), ויש מחמירים להצריך טבילה שוב עם כוונה לכתחילה (רמ"א שם). נחלקו האחרונים האם כלים שנרכשו מהגוי, שנפלו למקווה ללא כוונה, צריכים טבילה שוב לכתחילה לדעת הרמ"א: יש אומרים שדין טבילת כלים כטבילת אדם וממילא צריך לכתחילה להטבילם שנית (ב"ח י"ד קכ"א), ויש אומרים שאין צריך להחמיר בטבילת כלים גם לדעת הרמ"א משום שטבילת כלים אינם ככלים טמאים אלא יש מצווה מיוחדת לטבולם ואין מקור לכך שצריך לכוון בעת הטבילה (ש"ך קכ"ח).

גזל או גניבה מהגוי: התורה אינה מחלקת בין סוגי הגניבות או באלו אנשים האיסור נאמר, ומכאן שגזל הגוי אסור (אבני דרך ב, עא). בגמרא נראה שיש מחלוקת תנאים אם גזל הגוי אסור (ב"ק ק"ג, ב"מ ק"א, א). להלכה, פוסק השו"ע שאין לגזול מן הגוי, וכל הגזל אפילו שווה פרוטה עובר על לאו (ח"מ שם, ב). נחלקו האם האיסור מהתורה בכל מקרה (אוצר הגאונים רפח), או מדרבנן משום חילול השם (רש"י סנהדרין נ"א). באשר להשבת הגזילה, יש אומרים שחייב להשיב (רמב"ם גלה ואבדה א, ב), ויש אומרים שהחובב להשיב הוא מדרבנן משום קידוש השם (נתיבות ח"מ שם, א). גזל הגוי קשה יותר משום שהגוי לא ימחול ועוד שגורם שהשר של העכו"ם גונב שפע הנשפע לישראל (בא"ח ש"ר כי תצא, ז).

כשרות סודה ושאר משקים לנטילת ידיים: השלחן ערוך הביא מחלוקת האם שאר משקים כשרים לנטילת ידיים (שו"ע או"ח קס"ב). מי שאין לו מים, רשאי ליטול ידיו לסעודה לפי סדר עדיפויות הבא: א. במים שלא השתנה צבעם כגון: מי סודה, ואף במיץ ממותק ללא צבע יכול ליטול ידיו עם ברכה. ב. מים שהשתנה צבעם כגון: קולה וקפה וכו' יטול ידיו בלא ברכה, וכן במקרים הבאים: ג. במיץ תפוזים ושאר מי פירות. ד. יין בעדיפות אחרונה מפני חשיבותו. ה. שמן ודבש לא ישתמש בו לנטילה כלל משום שאינם מנקים את הידיים (אול"צ ב מו, ד; פס"ת קס, כא).

ברכת נפשות במקום ברכת מעין ג': במשנה נאמר: שאם בירך 'שהכל' על דבר שברכתו שונה יצא ידי חובה (משנה ברכות ו, ב). יש אומרים שגם ברכת 'נפשות' מועילה לפטור ברכה מעין ג' ואין זו ברכה לבטלה משום שהיא ברכה כוללת (כה"ח רב, עט), ולדעת רוב הפוסקים אין ברכת נפשות פוטרת מעין ג' ולכן מי שמברך 'נפשות' על ברכה מעין ג' הרי זו ברכה לבטלה (ילקו"י רב, ב). וכן נלפענ"ד (הרב הלוי).

טלטול שעון קיר בשבת: שעון קיר הוא כלי שמייחדים לו מקום קבוע בקיר ודומה לתמונה הקבועה בקיר, אין מטלטלים אותו סתם כך. יש אומרים שהוא נחשב 'מוקצה מחמת חסרון כיס' ולכן אין לטלטלו בשבת (משנ"ב שח, ח). יש מקילים ואומרים שכדי שיהיה 'מוקצה מחמת חסרון כיס' צריך שיהיה כלי שמלאכתו לאיסור, ומכיוון ששעון אינו כלי שמלאכתו לאיסור אינו מוקצה וניתן לטלטלו (הליכות עולם ג, עמ' רא). לפענ"ד, ראוי לחוש לסברת המשנ"ב, שבמידה מסוימת דבר שיש לו מקום קבוע נחשב כמוקצה ואין להזיז תמונה או שעון קיר וכדומה נגד הרא"ש שהתיר אם זה לא מוקצה מחמת איסור (הרב הלוי).

הכהן בפדיון הבן יושב או עומד: האב הפודה את בנו צריך לעמוד בעת הברכה וקיום המצווה (אוצר פדיון הבן ב יח, ח). באשר לכהן, יש אומרים שהכהן ישב בעת קבלת מתנות הכהונה ובכלל זה גם בפדיון הבן, משום שנאמר: 'למשחה בהם' והוא דרך כבוד לכהן ולאחר הפדיון הכהן יחזיר את התינוק לאביו ויברכו (מהר"י ברונא קכב), ויש אומרים שגם האב וגם הכהן יעמדו, שאין זה דרך כבוד שהכהן ישב והישראל יעמוד (מהר"ט צהלון א, א). מקובל שגם הכהן וגם אבי הבן עומדים (הרב הלוי).

פדיון הבן בדבר השווה כסף: מי שנולד לו בן בכור והוא אינו כהן או לוי או אינו נשוי לאחת כזאת, ביום השלושים ואחד פודה את בנו על ידי נתינת חמשה שקלים בשקל הקודש [לדעת הגאונים הוא 96 גרם כסף], או דבר השווה לסכום זה, חוץ מעבדים, קרקעות ושטרות (בכורות מט, ב; שו"ע י"ד שה, ג).

פגישה עם המלך: פעם דיבר הג"ר יצחק זילברשטיין עם הגרש"ז אויערבך בהלכה, לפתע הגרש"ז אמר: 'הגיע זמן תפילה'. בני הבית התפלאו, שהרי יש עוד כרבע שעה, והדרך לבית הכנסת היתה כשתי דקות, ורבנו אמר: "אם היתה לנו פגישה עם נשיא ארה"ב, בוודאי שלא היינו יוצאים ברגע האחרון, והיינו עושים את כל ההכנות כדי להגיע בזמן. על אחת כמה וכמה, כשמדובר בפגישה שיש לנו עם השי"ת". (עלינו לשבח, וארא). הגרש"ז אויערבך הקפיד לבוא לפחות עשר דקות לפני התפילה. הוא גם תבע כך מאחרים, והסביר שכאשר באים לפגישה עם המלך, לא מגיעים ברגע האחרון, ובדוואי לא מאחרים. הנהגה כזו פועלת על האדם שירגיש, לפחות מעט, שהוא עומד לפגוש את המלך (שיח יוסף ב, עמ' עב).

פרשת בהעלותך: והיית לנו לעיניים

בפרשת השבוע משה מנסה לשכנע את חמיו, יתרו, להצטרף לעם ישראל בדרכם לארץ ישראל, והוא אומר לו: "לכה והיית לנו לעיניים!" (במדבר י, לא).

רש"י באחד הפירושים מסביר שזה ביטוי של הכרת הטוב.

מסופר על הרב שטיינמן, שהיה בחור אחד מבני ברק שעזב את דרך התורה והגיע עד הדיוטא התחתונה. הוא עבר לגור עם בן דוד חילוני שלו, ועמד להתחתן עם גויה. כששמע בן דוד שהוא רוצה לשאת גויה לאישה - הביע את התנגדותו, ואף ביקש ממנו שילך להוריו על מנת לקבל את הסכמתם למעשה, לפחות בדיעבד. בא הבן להוריו לשבת, אך לא שמר את השבת: עישן במרפסת, שיחק באיפון שלו, וכדומה. בשבת אחר הצהריים שאל האב את הבן, האם הוא רוצה ללכת לשיעור של הרב שטיינמן, והבן הסכים לבוא. בסוף השיעור פנה האב לרב שטיינמן ואמר לו שבנו "ירד מהדרך". שאל הרב את הבן: כמה זמן אתה מצוי בתהליך הזה? ענה הבן: שנתיים. שאל הרב שטיינמן: האם אירע פעם שהרהרת הרהורי תשובה? ענה הבן: אכן כן. "כמה פעמים?", שאל הרב. "ארבע פעמים", השיב הבן. הוסיף הרב ושאל: "וכמה זמן נמשכו הרהורי התשובה בכל פעם?" ענה לו הבן: "כעשר דקות". אמר לו הרב: "עשר דקות כפול ארבע - זה ארבעים דקות! אם כך - אני מקנא בך! שהרי עליך נאמר 'במקום שבעלי תשובה עומדים - צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד'!".

דברי הרב שטיינמן חלחלו ללבו של הבן, עד שהוא החליט לעזוב הכול, והיום הוא שומר תורה ומצוות קלה כבחמורה. לאחר מכן שאלו את הבן: "מדוע כשהיית בעומק הירידה - הסכמת ללכת לרב שטיינמן?" אמר הבן לשואלים: "כשהייתי ילד למדתי בחיידר, ופעם אחת באתי עם חברי לכיתה למבחן אצל הרב שטיינמן. המלמד ביקש מהרב שטיינמן שיבחן אותנו בשאלות קלות, וכל ילד שענה נכון - קיבל סוכריה. כשהגיע תורי - הרב שאל אותי שאלה, אך לא ידעתי לענות. הרב שאל שאלה שנייה ושלישית - ולא ידעתי לענות, ולכן גם לא קיבלתי סוכריה. אבל לאחר שיצאתי קרא לי הרב ואמר לי: אצל הקב"ה, מה שקובע - אינו ההישגים, אלא המאמץ, ואתה התאמצת שלוש פעמים! הוציא הרב שלוש סוכריות ונתן לי. בגלל היחס הזה לא יכולתי לסרב להצעה לבוא אל הרב שטיינמן. אנו רואים מהסיפור הזה מה היא מעלת הפרגון. לבחור הזה הייתה מידת הכרת הטוב, וזה מה שהחזיר אותו ליהדות בסופו של דבר.

זה מה שאמר משה ליתרו: יש לנו הכרת הטוב כלפיך, ולכן אנו נותנים לך את כל הקרדיט. אנו אוהבים אותך מאוד. אין ספק שגילויי חיבה שוברים את כל המחיצות ומחזירים את האדם לשורשיו, ולדרך התורה.

